

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

У цьому числі «Філософська думка» публікує письмову версію круглого столу «Війна як виклик для моральних цінностей», який відбувся 29 листопада 2024 року, а також статті окремих учасників, підготовлені на основі їхніх виступів. Сьогодні є всі підстави сказати, що матеріали цього круглого столу продовжують вже усталену традицію аналізу та обговорення на сторінках часопису філософських аспектів російсько-української війни. Перше з таких обговорень відбулося ще десять років тому — на круглому столі «Війна і суспільство» (Філософська думка, 2015, № 1, сс. 5—60), де були окреслені основні напрямки філософського осмислення причин та наслідків цієї війни, а також війни як феномена в цілому. Після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року ця тематика стала однією з провідних для часопису, зокрема круглий стіл «Війна як соціокультурний феномен» (Філософська думка, 2022, № 3, сс. 7—58; № 4, сс. 105—144) та окремі статті, підготовлені на основі виступів його учасників, започаткували постійну рубрику «Філософські дискурси війни», у якій регулярно друкуються статті українських та зарубіжних авторів.

Предметом окремого аналізу та обговорення на сторінках часопису стали філософсько-історичні, політичні, соціальні, культурні, релігійні, комеморативні, інформаційні та інші виміри російсько-української війни. Її морального виміру торкалися практично під час кожного зі згаданих обговорень, що і зумовило потребу присвятити цьому окремий круглий стіл та тематичне число «Філософської думки». В аналізах та обговореннях цього періоду моральний вимір російсько-української війни найчастіше розглядали під кутом огляду теорій справедливої війни і застосування їхніх критеріїв у сучасних реаліях, а також війни як виклику моральним цінностям, які сьогодні дедалі більше виключають будь-яке застосування насильства. Водночас тривалість війни та постійні зміни її перспектив і характеру упродовж ось уже трьох років повномасштабних бойових дій неминуче вплинули як на підходи до розгляду окреслених питань, так і на самі ці питання. Якщо на початку йшлося лише про війну

та бойові дії як виклик для моралі мирного часу, то згодом постало питання ціни війни та досягнення повної перемоги. А коли почали окреслювати реальні обриси можливого миру, такий мир почав сприйматися як моральний виклик не менше, аніж сама війна.

Ба більше, якщо на початку повномасштабного вторгнення російсько-українська війна розглядалася як окремий феномен, який має бути предметом філософського осмислення у межах різних філософських дисциплін та підходів, то чим довше вона триває, тим чіткішим стає розуміння, що «після війни» навіть за найкращих обставин не буде повернення у світ «до війни», предметом уваги дедалі більше стають наслідки війни не лише для українського суспільства чи геополітичної конфігурації Європи, а й для усього світового порядку разом із цінностями, на які він спирався упродовж останніх десятиліть. Відтак сьогодні йдеться вже не просто про виклик, який російсько-українська війна становить для загальнолюдських моральних цінностей, а про виклик, який вона кидає самій можливості таких цінностей — можливості універсальної етики, а отже, цінностям західної філософії і західної цивілізації, які не можуть не мислити себе універсально.

Сергій ЙОСИПЕНКО